

GRUPLARLA SOSYAL HİZMET

Tarihsel Gelişim, Tanım, Temel Kavramlar ve Müdahale Yöntemi Olarak Grup Çalışması	3
Kuramsal Yaklaşımlar I: Alan Kuramı, Sosyometri, Psikanalitik ve Varoluşçu Yaklaşımlar	7
Kuramlar ve Yaklaşımlar II: Gestalt, Transaksiyonel Analiz ve Davranışçı Yaklaşımlar	10
Kuramlar ve Yaklaşımlar III: Rasyonel-Duygusal, Gerçeklik, Kişi Merkezli ve Psiko-Eğitimsel Yaklaşımlar	13
Kuramlar ve Yaklaşımlar IV: Sorun Çözme Yaklaşımı ve Duygusal-Yaşantısal Yaklaşım	16
Küçük Grupların Türleri, İşlevleri ve Sosyal Hizmette Kullanımı	19
Müdahale Sürecinde Ön Değerlendirme Basamağı	23

Müdahale Sürecinde Planlama Aşaması I.....	27
Müdahale Sürecinde Planlama II: Üye Seçimi, Grup Kompozisyonu ve Ortam Hazırlığı	30
Müdahale Süreci I - Görev Grupları Türleri ve Özellikleri	34
Müdahale Süreci II - Tedavi Grupları ve Türleri	38
Müdahale Sürecini Değerlendirme I - Son Değerlendirme ve Etkililik Analizi	42
Müdahale Sürecini Değerlendirme II - Grup Liderinin ve Sürecin Değerlendirilmesi	46
Müdahale Sürecini Sonlandırma ve İzleme.....	50

Tarihsel Gelişim, Tanım, Temel Kavramlar ve Müdahale Yöntemi Olarak Grup Çalışması

1. Grup Kavramı ve Tanımı

- Sosyal hizmet bağlamında "grup", belirli ortak amaçlar doğrultusunda bir araya gelmiş, karşılıklı etkileşim içinde bulunan, üyeleri arasında sosyal, psikolojik ve işlevsel bağlar kurulan insan topluluğu olarak tanımlanır. Grup üyeleri yalnızca fiziksel olarak bir arada bulunmazlar; birbirlerine karşı duygusal bağlılık, sosyal roller ve iletişim kalıpları da geliştirirler.
- "Küçük grup" ise üyeleri arasında doğrudan ve yoğun bir ilişki bulunan, bireylerin hem birbirleriyle hem de dış sosyal sistemlerle kurdukları etkileşimlerle şekillenen özel bir sosyal yapı türüdür. Küçük gruplar, grup içi dinamiklerin yönetilmesini, bireylerin sosyal gelişiminin desteklenmesini ve grup dayanışmasının sağlanmasını mümkün kılar.

2. Gruplarla Sosyal Hizmetin Tanımı

- Gruplarla sosyal hizmet, küçük gruplar aracılığıyla bireylerin sorunlarını çözmelerine, ihtiyaçlarını karşılamalarına ve toplumsal işlevselliklerini artırmalarına yardımcı olmayı amaçlayan bir sosyal hizmet yöntemidir. Bu yöntem, bireyin sadece bireysel düzeyde değil, grup içindeki etkileşimleri yoluyla gelişmesini de sağlar.

- Aynı zamanda gruplarla sosyal hizmet, sosyal öğrenmeyi, davranış değişimini, sosyal destek sistemlerini güçlendirmeyi ve bireyin çevresiyle daha uyumlu bir ilişki kurmasını hedefler. Müdahale, planlı grup çalışmaları, gönüllü katılım ve mesleki rehberlik ilkeleri çerçevesinde yürütülür.

3. Tarihsel Süreç ve Kurumsal Gelişim

3.1 1935 Ulusal Sosyal Hizmet Konferansı (ABD)

- Bu konferansta gruplarla sosyal hizmet, **ilk kez** bağımsız bir başlık olarak yer almış, grup temelli çalışmalara yönelik mesleki ilgi artmıştır.

3.2 AASGW'nin Kuruluşu

- Amerikan Ulusal Grup Çalışması Araştırma Derneği (AASGW) **1936 yılında** kurulmuş, 1938'de Kanadalı uzmanları da içerecek şekilde yapısı genişletilmiştir.
- Derneğin temel amacı, grup çalışması uygulamalarının kuramsal temellerini güçlendirmek, etik ilkelerini tanımlamak ve uygulayıcıları desteklemektir. AASGW, "GroupWork" adıyla bir mesleki dergi yayınlamış ve grup çalışmasına ilişkin yıllık raporlar hazırlamıştır.

3.3 1955 – Mesleki Tanınırlık

- **1946 yılında** mesleki bir organizasyona dönüşen AASGW, 1955'te Amerikan Grup Çalışmacıları Derneği adını almış ve Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği bünyesine katılmıştır.

4. Gruplarla Sosyal Hizmetin Felsefesi ve Amaçları

- Grup çalışmasının amacı, gönüllü katılıma dayalı toplantılar yoluyla bireylerin sosyal gelişimlerini ve toplumsal uyumlarını desteklemektir. Bu süreçte birey, diğer grup üyeleriyle etkileşim yoluyla hem kendini tanıma fırsatı bulur hem de sosyal becerilerini geliştirir.
- Gruplarla sosyal hizmet, yalnızca bireysel değişim değil; aynı zamanda toplumsal bilinç oluşturma, katılımcılığı artırma, dayanışma ve sosyal adalet gibi değerleri pekiştirme işlevi de görür.

5. Irvin Yalom'un Katkısı

- Irvin Yalom, **1970 yılında** psikoterapi temelli grup çalışmaları üzerine yaptığı araştırmalarla gruplarda işleyen "tedavi edici faktörleri" tanımlamıştır. Bu faktörler, katılımcıların grup sürecinden nasıl fayda sağladıklarını açıklamayı amaçlamış ve grup terapisinin bilimsel temellerini güçlendirmiştir.
- Yalom'un çalışmaları, sosyal hizmet uygulamalarında da grup dinamiklerine dayalı müdahale planlamasının önemini ortaya koymuştur.

6. Grupla Sosyal Hizmetin Seçim Ölçütleri ve Faydaları

Gruplarla sosyal hizmet, aşağıdaki hedeflere ulaşmak isteyen bireyler için uygun bir yöntemdir:

İlişkileri geliştirmek: Sosyal etkileşim becerilerini ve kişiler arası iletişimi artırmak,

Sosyal yetkinlik kazanmak: Kendini ifade etme, grup içinde sorumluluk alma, empati kurma,

Stresle başa çıkmak: Destekleyici ortamda duygusal yükü paylaşma ve baş etme stratejileri geliştirme.

Ayrıca gruplarla sosyal hizmet yöntemi, dolaylı yoldan kurum personelinin eğitmek, ekip içi iş birliğini güçlendirmek, sosyal eylem planlarını yürütmek gibi amaçlara da hizmet eder.

Kuramsal Yaklaşımlar I: Alan Kuramı, Sosyometri, Psikanalitik ve Varoluşçu Yaklaşımlar

1. Alan Kuramı (Kurt Lewin)

- Alan kuramı, Kurt Lewin tarafından geliştirilen ve sosyal psikolojide grup dinamiklerini anlamada öncü kabul edilen bir kuramdır. Lewin'e göre bir bireyin davranışı, sadece bireyin içsel özelliklerinin değil, aynı zamanda bireyin içinde bulunduğu çevresel faktörlerin toplamının bir sonucu olarak ortaya çıkar.
- Bu kuramda "yaşam alanı" kavramı, bireyin içinde bulunduğu fiziksel, sosyal ve psikolojik koşulların tümünü kapsar. Lewin, birey ile çevresinin bir sistemin parçaları olduğunu ve bu parçaların birbirine bağlı olarak zaman içinde değiştiğini savunur.
- Alan kuramı, grup çalışmasında bireyin davranışının grup dinamiklerinden nasıl etkilendiğini ve değişime nasıl yön verileceğini anlamak için temel bir çerçeve sunar. Bu yaklaşım, grup müdahalelerinin planlanmasında etkileşimsel çevre analizinin önemine vurgu yapar.

2. Sosyometri

- Sosyometri, bireyler arası ilişkileri anlamak, grup içindeki çekim ve itici güçleri haritalamak amacıyla geliştirilmiş nicel bir yöntemdir. Bu yöntemin temelini Jacob L. Moreno atmıştır.

- Gruplarla sosyal hizmet bağlamında sosyometri, grup üyeleri arasındaki sosyal tercihleri (kim kimi tercih ediyor, kim kimle çalışmak istemiyor gibi) analiz ederek grubu daha işlevsel bir yapıya kavuşturmayı hedefler.
- Sosyometrik analizler; grupla sosyal hizmet uygulamalarında alt grupları tanımlamak, liderliği belirlemek, dışlanan üyeleri fark etmek ve sosyal uyum stratejileri geliştirmek açısından oldukça değerlidir.

3. Psikanalitik Yaklaşım

- Psikanalitik yaklaşım, bireyin davranışlarının temel belirleyicisinin bilinçdışı süreçler, bastırılmış duygular ve özellikle çocukluk dönemine ait yaşantılar olduğunu savunur. Kurucusu Sigmund Freud'dur.
- Bu kuram, grup dinamiklerine bireysel iç çatışmaların, savunma mekanizmalarının ve aktarım süreçlerinin nasıl yansıdığını anlamada kullanılır. Grup içi çatışmalar ve bireysel savunmalar psikanalitik çerçevede analiz edilerek çözüme kavuşturulabilir.
- Ego psikanalistleri olarak bilinen Adler, Jung, Horney, Fromm, Sullivan, Erikson ve Reich gibi kuramcılar; Freud'un yapısal kuramı olan id-ego-süperego kavramlarını geliştirerek grup içi davranışların psikodinamik boyutunu derinleştirmişlerdir.

4. Varoluşçu Yaklaşım

- Varoluşçu yaklaşım, psikanalize ve davranışçılığa tepki olarak gelişmiş, bireyin yaşamındaki anlam arayışı, özgürlük, sorumluluk, ölüm, yalnızlık gibi temel varoluşsal konulara odaklanan bir felsefi ve terapötik yaklaşımdır.

- Bu yaklaşımın önemli temsilcileri arasında Rollo May, Abraham Maslow, Viktor Frankl ve Sidney Jourard yer alır. Bu kuramda bireyin kendilik algısı, içsel çatışmaları, otantik yaşam sürme çabası ön plandadır.
- Gruplarla sosyal hizmet uygulamalarında varoluşçu yaklaşım, bireylerin grup aracılığıyla kendi değerlerini sorgulaması, seçimlerinin farkına varması ve yaşamlarının sorumluluğunu alarak özgürleşmesi için bir ortam oluşturmayı amaçlar.

Kuramlar ve Yaklaşımlar II: Gestalt, Transaksiyonel Analiz ve Davranışçı Yaklaşımlar

1. Gestalt Yaklaşımı

- Gestalt yaklaşımı, 1940'lı yıllarda Fritz Perls tarafından geliştirilmiş, hümanistik psikoloji ve varoluşçu psikoloji akımlarının etkisiyle şekillenmiş bütüncül bir psikoterapi modelidir. "Gestalt" kelimesi Almanca kökenli olup "bütün, form, şekil" anlamına gelir; bu da yaklaşımın temel ilkesini yansıtır: Bütün, parçaların toplamından **daha fazlasıdır**.
- Bu yaklaşımda amaç, bireyin yaşadığı anın farkında olması, geçmişten gelen etkiler ya da gelecek kaygısından ziyade "şu an ve burada"yı deneyimlemesidir. Bu farkındalık süreci, bireyin dışsal desteklere bağımlı olmadan içsel kaynaklarını keşfetmesini sağlar.
- Gruplarla sosyal hizmet bağlamında Gestalt yaklaşımı, bireylerin duygularını açıkça ifade etmesine, yaşantısal farkındalık kazanmasına ve sorumluluk alarak değişim sürecine katılmasına odaklanır. Grup ortamı, bireyin iç çatışmalarını ve eksik bütünlük hissini ifade edebileceği güvenli bir alan olarak kurgulanır.

2. Transaksiyonel Analiz Yaklaşımı (Eric Berne)

- Transaksiyonel analiz, 1950'li yıllarda psikiyatrist Eric Berne tarafından geliştirilmiş **bir kişilik** ve etki-leşim kuramıdır. Bu yaklaşım hem psikoterapi aracı hem de kişilerarası iletişimi anlamaya yönelik bir analiz modelidir. Bilişsel ve davranışsal yönelimleri bir arada barındırır.

Berne'e göre bireyin kişiliği üç ego durumundan oluşur:

1. Ebeveyn Ego Durumu: Öğretilmiş davranışlar, kurallar, yargılar.
 2. Yetişkin Ego Durumu: Nesnel ve mantıklı düşünme, "şimdi ve burada" değerlendirme.
 3. Çocuk Ego Durumu: Duygusal tepkiler, spontane davranışlar ve yaratıcı yönler.
- Transaksiyonel analiz, insanların iletişimde bulundukları anda hangi ego durumundan hareketle konuştuklarını ve diğerinin hangi ego durumuna hitap ettiklerini analiz eder. "Transaksiyonlar" bu iletişim birimlerine verilen isimdir.
 - Grup çalışmalarında, bu model bireylerin kendilerini, diğerlerini ve aralarındaki ilişkiyi fark etmelerine yardımcı olur. Katılımcılara "yaşam senaryoları", "iletişim oyunları" ve "yeniden karar alma" gibi kavramlarla içgörü kazandırılır.

3. Davranışçı Yaklaşım

- Davranışçı yaklaşım, bireyin gözlemlenebilir davranışlarını esas alır ve bu davranışların çevresel uyarılarla nasıl biçimlendiğini inceler. Sosyal hizmette davranışçı modeller özellikle 1960'lı yıllardan sonra, klasik sosyal hizmet modellerine bir tepki olarak uygulanmaya başlanmıştır.
- Davranışçılığa göre, bireylerin problemleri davranışlarının değiştirilmesi için önce bu davranışların hangi durumlarda ortaya çıktığı, hangi uyarıcılara karşılık geldiği ve hangi pekiştiricilerle sürdürüldüğü analiz edilir. Bu süreçte koşullanma, pekiştirme, model alma gibi öğrenme kuramları kullanılır.

- Grupla sosyal hizmet uygulamalarında davranışçı yaklaşım, özellikle davranış değiştirme, sosyal beceri kazandırma ve rol modelleme temelli uygulamalarla öne çıkar. Grup üyeleri, hedef davranışlara ulaşmak için küçük adımlar atar, olumlu davranışları için sosyal pekiştireç alır ve yapılandırılmış egzersizlerle gelişim gösterir.

Kuramlar ve Yaklaşımlar III: Rasyonel-Duygusal, Gerçeklik, Kişi Merkezli ve Psiko-Eğitimsel Yaklaşımlar

1. Rasyonel-Duygusal Yaklaşım (Albert Ellis)

- Rasyonel-Duygusal Davranış Terapisi (REBT), Albert Ellis tarafından geliştirilmiş, bireyin irrasyonel düşüncelerinin duygusal problemler üzerindeki etkisini ele alan, oldukça bilişsel ve eylem odaklı bir terapötik yaklaşımdır.
- Bu modele göre, bireylerin yaşadığı duygusal sorunların temelinde olayların kendisinden çok, olaylara dair geliştirdikleri yanıltıcı ve işlevsiz inançlar yer alır. Örneğin, "herkes beni sevmeli" gibi mutlak inançlar bireyde değersizlik duygusuna neden olabilir.
- Gruplarla sosyal hizmet bağlamında bu yaklaşım; bireylerin kendi inanç sistemlerini sorgulamasına, içsel çelişkilerinin farkına varmasına ve bu düşünceleri değiştirme konusunda beceri kazanmasına yardımcı olur. Grup üyeleri, birbirlerinin irrasyonel düşünce kalıplarını fark etmesine destek sağlar.

2. Gerçeklik Terapisi (William Glasser)

- Gerçeklik terapisi, William Glasser tarafından geliştirilmiş olup, bireylerin yaşamları üzerindeki kontrol duygularını artırmalarını ve daha sorumlu kararlar almalarını hedefleyen bir yaklaşımdır. Bu model, geleneksel suçlayıcı ve dış odaklı terapilere karşı bir tepki olarak ortaya çıkmıştır.

- Glasser'a göre bireyler; sevmeye, sevilme, ait olma, başarı, eğlence ve özgürlük gibi psikolojik ihtiyaçlarını karşılayamadıklarında işlevsiz davranışlar sergilerler. Gerçeklik terapisi, bireye bu ihtiyaçlarını karşılamak için daha gerçekçi, işlevsel ve toplumsal olarak kabul gören yollar öğretir.
- Gruplarla sosyal hizmet uygulamalarında gerçeklik terapisi, bireylerin sorunlarının sorumluluğunu üstlenmesini ve kendi yaşamları üzerinde denetim kurmalarını destekler. Grup ortamı, yeni davranışları deneyimleme ve geribildirim alma açısından işlevsel bir alan sağlar.

3. Kişi Merkezli Yaklaşım (Carl Rogers)

- Kişi merkezli yaklaşım, Carl Rogers tarafından geliştirilen ve insanın öznel deneyimini, içsel değerlerini ve potansiyelini esas alan hümanistik bir modeldir. Bu yaklaşım, 1940'lı yıllarda psikanalitik yaklaşıma tepki olarak "non-direktif terapi" biçiminde ortaya çıkmıştır.
- Rogers'a göre birey, doğuştan olumlu bir doğaya sahiptir ve kendini gerçekleştirme eğilimindedir. Ancak çevresel koşullar, koşullu sevgi, eleştirel ebeveyn tutumları gibi etmenler bireyin kendisiyle ilgili tutarlı bir benlik algısı geliştirmesini engelleyebilir.
- Bu yaklaşımda terapötik ortamın "koşulsuz kabul", "empatik anlayış" ve "içtenlik" üzerine kurulması gerekir. Gruplarla sosyal hizmet bağlamında grup lideri bu nitelikleri taşımalı, grup üyeleri de birbirlerine karşı benzer biçimde anlayışlı ve destekleyici olmalıdır. Bu ortam, bireyin kendi potansiyelini tanımasına ve kendisiyle ilgili farkındalık geliştirmesine yardımcı olur.

4. Psiko-Eğitimsel Yaklaşım

- Psiko-eğitimsel yaklaşım, bireylerin yaşadıkları sorunlar hakkında bilgi edinmelerini, bu bilgiyi davranışsal stratejilerle bütünleştirmelerini ve yaşam kalitelerini artırmalarını hedefleyen yapılandırılmış bir eğitim modelidir.
- Bu yaklaşımda amaç, bireylerin kendilerine yardım edebilecek bilgi ve becerileri kazanmasıdır. Genellikle zaman sınırlı, modüler, beceri temelli ve eğitim odaklı oturumlar şeklinde uygulanır.
- Gruplarla sosyal hizmette psiko-eğitimsel grup çalışmaları; stres yönetimi, öfke kontrolü, etkili iletişim, ebeveyn eğitimi, madde bağımlılığı farkındalığı gibi temalarda uygulanabilir. Bu gruplarda kişisel hikâyeden çok bilgi aktarımı, rol oynama, uygulamalı alıştırımlar ve ödevler gibi teknikler kullanılır.

Kuramlar ve Yaklaşımlar IV: Sorun Çözme Yaklaşımı ve Duygusal-Yaşantısal Yaklaşım

1. Sorun Çözme Yaklaşımı

- Sorun çözme yaklaşımı, grup üyelerinin bireysel düzeyde yaşadığı pratik ya da psikolojik sorunların çözümüne odaklanan ve doğrudan bu sorunlara yönelik stratejiler geliştirmeyi hedefleyen bir grup müdahale yöntemidir. Bu yaklaşımda eğitsel içerik ikincil öneme sahiptir; temel amaç bireyin yaşamında işlevsel değişim sağlamaktır.
- Grup süreci, üyelerin sorunlarını açıkça dile getirmesi, birlikte çözüm yolları geliştirmesi ve bu çözümleri gerçek yaşam ortamlarında uygulamaya geçirmesi üzerine kurgulanır. Grup, destekleyici ve yargılamayan bir atmosfer sağlayarak bireyin özgüven kazanmasına ve problem çözme becerilerini geliştirmesine yardımcı olur.
- Bu yaklaşımın önemli bir unsuru, bilişsel müdahale tekniklerinin kullanılmasıdır. Grup üyeleri; düşünce kalıplarını fark etmeye, bunları gözlemlemeye ve daha işlevsel düşünce biçimleri geliştirmeye teşvik edilir. Böylece birey yalnızca davranış düzeyinde değil, düşünce düzeyinde de dönüşüm yaşar.
- Sorun çözme grupları genellikle açık uçludur, yani süre sınırlaması bulunmaz ve grup üyeleri çeşitli sosyal, psikolojik veya yaşam sorunlarına sahip olabilir. Oturum konuları önceden belirlenmez, her otu-

rumda üyelerin ihtiyaçları doğrultusunda şekillenir. Bu yapı, grubun esnekliğini ve bireysel gereksinimlere uyumunu artırır.

2. Duygusal-Yaşantısal Yaklaşım

- Duygusal-yaşantısal yaklaşım, bireylerin duygusal yaşantılarını fark etmelerini ve bu yaşantıların grup ortamında ifade edilmesini merkeze alan, hümanistik ve varoluşçu yaklaşımlardan esinlenmiş bir modeldir.
- Bu yaklaşımda, bilişsel tekniklerin doğrudan öğretimi yerine; bireylerin duygularını yaşamasına, ifade etmesine ve içgörü geliştirmesine olanak tanıyan dolaylı ve deneyimsel yöntemler kullanılır. Amaç, kişinin yalnızca düşünce düzeyinde değil; duygusal düzeyde de farkındalık kazanarak içsel değişimi başlatmasıdır.
- Yaşantısal grup müdahalelerinde bireyler, geçmiş yaşantılarla yüzleşir, bastırdıkları duyguları ifade eder ve grup üyeleriyle kurduğu ilişkiler üzerinden duygusal yeniden yapılanma sürecine girer. Bu durum, bireyin sosyal çevresine karşı daha duyarlı, etkili ve dengeli tepkiler vermesini sağlar.
- Grup ortamı, bireylerin kendilerini oldukları gibi ifade edebildikleri, kabul edildikleri ve yargılanmadıkları bir alan olarak yapılandırılır. Bu güvenli alan, bireyin kendi iç kaynaklarını keşfetmesini ve öz-farkındalık kazanmasını kolaylaştırır.

3. Ortak Noktalar ve Karşılaştırmalı Özellikler

Özellik	Sorun Çözme Yaklaşımı	Duygusal-Yaşantısal Yaklaşım
Amaç	Pratik ve psikolojik sorunları çözmek	Duygusal farkındalık ve yaşantı temelli gelişim
Yöntem	Bilişsel müdahale, problem çözme adımları	Deneyimsel, duygulara dayalı, içgörü kazandırıcı
Grup Yapısı	Açık uçlu, heterojen, esnek oturum içeriği	Katılımcı merkezli, güvenli duygusal paylaşım alanı
Uygulama Alanı	Kriz grupları, yaşam becerileri, stres yönetimi	Travma çalışmaları, kişisel gelişim, içsel dönüşüm
İfade Biçimi	Mantıksal düşünceye yönelim	Duygu odaklı ifade ve farkındalık

Küçük Grupların Türleri, İşlevleri ve Sosyal Hizmette Kullanımı

1. Küçük Grupların Tanımı ve Genel Özellikleri

- Küçük grup, bireylerin doğrudan ve düzenli etkileşim içinde bulunduğu, ortak bir amacı paylaşan ve birbirleriyle sosyal, psikolojik ve işlevsel bağlar kurduğu sosyal yapı biçimidir. Bu gruplar genellikle 2 ile **15 kişi** arasında üyeden oluşur ve dinamik bir yapı sergiler.
- Aileden iş yerlerine, okullardan serbest zaman faaliyetlerine kadar farklı bağlamlarda oluşabilen küçük gruplar, bireylerin sosyal gelişiminde önemli rol oynar. Grup üyeleri arasında karşılıklı iletişim, destek, paylaşım ve rol üstlenme mekanizmaları işler.
- Her küçük grup, içinde bulunduğu bağlama, amacına ve katılımcıların özelliklerine göre farklı işlevler üstlenebilir. Bu grupların etkili çalışabilmesi, liderlik, normlar, roller ve grup dinamiklerinin doğru yönetilmesine bağlıdır.

2. Küçük Grup Türleri

Küçük gruplar, amacı, katılımcı profili ve etkileşim düzeyi gibi faktörlere göre çeşitli türlere ayrılabilir:

2.1 Aile Grubu (Birincil Grup)

- Aile, bireyin ilk sosyalleşme deneyimini yaşadığı, duygusal bağların en yoğun olduğu ve uzun süreli ilişkilerin kurulduğu birincil grup olarak değerlendirilir. Bu grup türü genellikle resmi olmayan, doğrudan ve süreklilik arz eden ilişkilerle şekillenir.
- Aile grubu; bireyin kimlik gelişimi, değer kazanımı, güven duygusunun oluşumu gibi kritik gelişimsel görevleri üstlenir. Sosyal hizmet uygulamalarında aile, bireyin davranışsal ve sosyal sorunlarını anlamada temel referans çerçevesidir.

2.2 Sosyal Amaçlı Gruplar

- Spor takımları, tartışma grupları, boş zaman etkinlik grupları ve özel ilgi grupları bu kapsama girer. Üyeler bu gruplarda kişisel ya da sosyal rollerini deneyimler, becerilerini geliştirir ve sosyal destek alırlar.
- Sosyal hizmet bağlamında, sosyal amaçlı gruplar bireylerin yaşamla başa çıkma becerilerini geliştirmelerine katkı sağlar. Bu gruplar ayrıca toplumsal farkındalık yaratma ve sosyal katılımı teşvik etme işlevi de görebilir.

2.3 Eğitimsel ve Öğrenme Grupları

- Seminerler, kurslar ve benzeri etkinliklerde yapılandırılan gruplardır. Bu gruplar, katılımcıların bilgi edinmelerini, düşünsel becerilerini geliştirmelerini ve yeni davranış kalıpları öğrenmelerini sağlar.

- Sosyal hizmette bu tür gruplar; ebeveyn eğitimi, öfke kontrolü, etkili iletişim becerileri, finansal okuryazarlık gibi alanlarda kullanılabilir.

2.4 Terapötik Gruplar

- Terapötik gruplar, bireylerin kendi duygularını, davranışlarını ve ilişkilerini anlamalarını ve değiştirmelerini sağlamak amacıyla oluşturulan, profesyonel rehberlikle yürütülen yapılandırılmış grup türüdür.
- Bu gruplarda üyeler, grup etkileşimi yoluyla iç görüler kazanır, yeni davranış modelleri dener ve empati geliştirir. Terapötik gruplar bireyin ruh sağlığını desteklerken, grup üyeleri arasında güvene dayalı bir paylaşım ortamı oluşturur.

2.5 Destek Grupları

- Destek grupları; benzer yaşam deneyimlerine sahip bireylerin bir araya gelerek duygusal destek, deneyim paylaşımı ve dayanışma oluşturduğu yapılardır. Örneğin; yas süreci yaşayan bireyler, kanser hastaları veya bağımlılıktan kurtulan bireyler için destek grupları oluşturulabilir.
- Bu tür gruplar sosyal hizmetin “karşılıklı yardım” ilkesiyle örtüşür ve bireylerin yalnızlık duygularını azaltarak psikolojik dayanıklılık kazanmalarına yardımcı olur.

2.6 Görev ve Problem Çözme Grupları

- Kurum içinde oluşan iş grupları, proje ekipleri, planlama komiteleri gibi yapılar bu kategoridedir. Bu gruplar belirli bir hedef doğrultusunda çalışır ve zaman zaman yönetsel işlevler de üstlenir.

- Sosyal hizmet kurumlarında bu tür gruplar; hizmetlerin planlanması, vakaların değerlendirilmesi ve hizmet kalitesinin artırılması gibi amaçlarla kullanılır.

3. Küçük Grupların Sosyal Hizmetteki Rolü

- Küçük gruplar, bireylerin sosyal çevreyle etkileşim kurma, toplumsal rollerini deneyimleme ve sosyal beceriler kazanma süreçlerinde kritik öneme sahiptir. Sosyal hizmet uzmanı, grup dinamiklerini doğru analiz ederek bireylerin ihtiyaçlarına yönelik müdahaleler planlar.
- Özellikle sosyal destek sistemlerinin zayıf olduğu durumlarda grup çalışmaları; dayanışma, empati ve aidiyet duygusunu pekiştirerek sosyal bütünleşmeyi kolaylaştırır.
- Ayrıca gruplar, sosyal hizmette mikro ve mezzo düzeyde müdahalelerin aracı olarak hem bireysel değişimi hem de topluluk düzeyinde etki yaratmayı mümkün kılar.

Müdahale Sürecinde Ön Değerlendirme Basamağı

1. Ön Değerlendirme Nedir?

- Ön değerlendirme, sosyal hizmet uzmanının grup çalışmasına başlamadan önce gerçekleştirdiği planlama, analiz ve hazırlık aşamasıdır. Bu süreçte grup oluşturulmadan önce hedef grubun ihtiyaçları belirlenir, uygun grup yapısı tanımlanır ve müdahalenin işleyişine yönelik temel hazırlıklar yapılır.
- Bu aşama, sadece grup içeriğinin değil, aynı zamanda grup ortamının, üyelerin, kurumun ve uygulamanın sosyal bağlamının değerlendirilmesini içerir. Etkili bir ön değerlendirme, müdahale sürecinin sağlıklı ilerleyebilmesi için zorunlu bir hazırlık zemini oluşturur.

2. Sosyal Hizmet Uzmanının Sahip Olması Gereken Temel Beceriler

2.1 Veri Toplama ve Değerlendirme Becerileri

- Grup üyelerinin gereksinimlerini, özelliklerini ve beklentilerini analiz edebilmek için bireysel ve çevresel verilerin sistematik biçimde toplanması ve yorumlanması gerekir. Bu süreçte görüşmeler, anketler, gözlemler ve kurum verileri kullanılabilir.

2.2 Eylem Becerileri

- Grup sürecine müdahale edecek adımları planlayabilme, uygulamaya geçirebilme ve karşılaşılan sorunlara alternatif çözümler üretebilme becerisidir. Grup liderinin etkinlik planı hazırlaması, süreci yapılandırması ve aksiyon almaya hazır olması gerekir.

2.3 Grup Sürecini Kolaylaştırma Becerileri

- Grup dinamiklerini yönetme, üyeler arası etkileşimi düzenleme, katılımı teşvik etme ve grup hedeflerine ulaşmayı kolaylaştıracak ortamı oluşturma yetkinliğidir. Bu beceri, grup sürecinin güvenli, verimli ve kapsayıcı şekilde ilerlemesini sağlar.

3. Sosyal Hizmet Uzmanının Ön Değerlendirme Sürecindeki Görevleri

- Olası grup üyelerinin ortak ihtiyaçlarının belirlenmesi.
- Hedef gruba ulaşmak için izlenecek yöntemlerin planlanması.
- Gerekirse kurum yönetiminden grup çalışması için destek ve onay alınması.
- Kurum içi olası dirençlerin belirlenmesi ve yönetilmesi.
- Grup üyelerinin dikkatli biçimde izlenmesi ve grup için uygun şekilde seçilmesi.
- Üyelerin sürece katılımı için gerekli izinlerin alınması.

- Grup yapısı, büyüklüğü, türü ve süresinin amaca uygun biçimde belirlenmesi.
- Grup toplantılarının zamanı ve mekânı gibi lojistik unsurların düzenlenmesi.
- Açık ve anlaşılır bir grup amacı oluşturulması ve bu amacın sözlü ya da yazılı olarak ifade edilmesi.
- Sosyal hizmet uzmanının gruptaki rolünün net olarak tanımlanması.
- Grup başlangıcında üyelerin kaygılarına empatik yaklaşım gösterilmesi.

4. Grup Özelliklerinin Ön Değerlendirmede Dikkate Alınması Gereken Yönleri

4.1 Yapısal Özellikler

- Grubun süresi, büyüklüğü, oturum sayısı, toplantı yeri ve zaman planlaması gibi unsurlar yapı ile ilgilidir.

4.2 İşlevsel Özellikler

- Grup üyeleriyle hangi hedeflere ulaşılacağı, ne tür hizmetlerin sağlanacağı ve grup sürecinde nasıl bir yol izleneceği belirlenir.

4.3 Gelişimsel Özellikler

- Grup üyelerinin yaşam döngüsü (çocukluk, gençlik, yaşlılık), yaşamsal gereksinimleri ve grup sürecine adaptasyon kapasiteleri değerlendirilir.

5. Diğer Değerlendirme Kriterleri

- Kurumun misyonu ve sunduğu hizmetlerin grup çalışmasına uygunluğu.
- Toplumsal yapı ve kültürel özelliklerin gruba katılımı nasıl etkileyebileceği.
- Grup çalışmasının uygulanmasında karşılaşılabilecek sosyal ve kurumsal engeller.
- Grup kompozisyonundaki cinsiyet, yaş, eğitim, sosyal statü gibi dengesizliklerin fark edilmesi.
- Kültürel çeşitlilik ve bu durumun grup dinamiği üzerindeki olası etkileri.

Müdahale Sürecinde Planlama Aşaması I

1. Planlama Aşamasının Önemi

- Grup müdahalesinde planlama, gerek tedavi odaklı gerekse görev temelli tüm gruplar için temel bir başlangıç aşamasıdır. Planlama süreci, grubun işlevselliğini doğrudan etkileyen, hedeflerin belirlenmesinden yapının oluşturulmasına kadar her adımı kapsayan stratejik bir hazırlık dönemidir.
- Bu süreçte sosyal hizmet uzmanı, grubun başarısını belirleyecek çok sayıda kararı önceden verir. Grubun ilk toplanmasından önce alınacak kararlar; grubun amacı, türü, süresi, toplantı sıklığı, içerik yapısı ve üyelerin seçimi gibi kritik alanları kapsar.

2. Planlamada Ele Alınması Gereken Temel Unsurlar

2.1 Grubun Görevlerinin Tanımlanması

- Her grup belirli bir amaca hizmet eder. Bu amaca ulaşabilmek için grubun ne tür görevler üstleneceği, bu görevlerin nasıl yapılandırılacağı ve hangi yöntemlerle gerçekleştirileceği net biçimde belirlenmelidir.
- Planlama aşamasında sorunlar öncelik sırasına göre değerlendirilir, ardından bu sorunlar gereksinimler biçiminde somutlaştırılarak müdahale edilecek alanlar netleştirilir.

2.2 Kurum ve Sosyal Bağlamın Analizi

- Grup planlaması yapılırken yalnızca grup içi dinamikler değil; grup çalışmasının yürütüleceği kurumun yapısı, toplumsal çevre, kültürel değerler ve kurumsal politikalar da göz önünde bulundurulmalıdır.
- Kurumun gruplara yönelik genel tutumu, otorite figürlerinin grup müdahalesine bakışı ve kurum içinde grup çalışmasının işleyişine dair kurallar, planlamayı doğrudan etkiler.

2.3 Uygunluk ve Niyetin Sorgulanması

- Sosyal hizmet uzmanları, yalnızca kurumsal beklentileri karşılamak için grup kurmamalıdır. Özellikle "grup çalışması ucuzdur, bireysel hizmetlerin yerine geçebilir" düşüncesiyle oluşturulan gruplar hem etik dışı hem de işlevsiz olur.
- Planlama aşamasında grup oluşturmanın gerçekçi ve mesleki temelli gerekçelerle yapılması esastır. Grup sürecinin hak temelli, bütüncül ve amaca uygun şekilde yapılandırılması gerekir.

3. Bilgi Paylaşımı ve İşbirliği

- Sosyal hizmet uzmanı, grup planlaması sırasında hizmet verilecek bireylerin özelliklerine hâkim olmalı, bu konuda kurumda çalışan diğer uzmanlarla (psikolog, öğretmen, hemşire vb.) işbirliği yapmalıdır.
- Bu paylaşım, grup sürecinde karşılaşılabilecek olası risklerin önceden fark edilmesini sağlar, aynı zamanda grup hedeflerinin daha gerçekçi belirlenmesine katkı sunar.

4. Amaç Belirleme ve Anlam Analizi

- Grup çalışmasının temel hedefi, sosyal hizmet mesleğinin genel amacı olan bireyin psikososyal işlevselliğini artırmak, sürdürmek ve geliştirmek doğrultusunda şekillendirilmelidir.
- Ancak her grup, bu genel amaç doğrultusunda kendi özel amaçlarını da belirlemelidir. Bu amaç, grup üyeleri için anlamlı, ulaşılabilir ve ölçülebilir nitelikte olmalı; grup süreci boyunca yönlendirici işlev görmelidir.
- Amaç belirlenirken, grup üyelerinin gelişim düzeyi, sosyal geçmişi, kültürel yapısı ve yaşam bağlamları dikkate alınmalı, grup hedefi onların katılımını teşvik edici biçimde oluşturulmalıdır.

Müdahale Sürecinde Planlama II: Üye Seçimi, Grup Kompozisyonu ve Ortam Hazırlığı

1. Olası Destek Kaynaklarını ve Üyeleri Belirleme

- Grup oluşturulmadan önce, grubun işlevsel ve sürdürülebilir olabilmesi için gerek kurumsal destek gerekse grup üyelerine ulaşım olanakları dikkatlice analiz edilmelidir. Kurum ile grup üyeleri arasındaki bağ göz önünde bulundurulmalı; grup çalışması o kurumun işleyişi ve müracaatçı profili ile uyumlu olmalıdır.
- Destek kaynakları sadece maddi değil; aynı zamanda personel desteği, mekân sağlama, bilgilendirme, yönlendirme gibi işlevsel olanakları da kapsar. Bu kaynaklar grubun başarısını doğrudan etkilerken, yoklukları grup çalışmasının başlayamamasına neden olabilir.

2. Üyeleri Seçme Süreci

- Grup oluşturma sürecinde, uygun ve yeterli sayıda grup üyesine ulaşılması gereklidir. Bu üyeler hem kurum içinden hem de dış kaynaklardan yönlendirilebilir. Örneğin, bir danışman, öğretmen, psikolog ya da başka bir sosyal hizmet uzmanı grubun hedef kitlesine uygun bireyleri yönlendirebilir.
- Üye seçiminde dikkat edilmesi gereken başlıca noktalar; bireyin grup sürecine katılma isteği, yaşadığı sorunların grup hedefleriyle örtüşmesi ve grup ortamında paylaşım yapabilecek düzeyde olmasıdır. Katılımın gönüllü olması, grup dinamiği açısından önemlidir.

3. Grup Kompozisyonunu Belirleme

Grup oluşturulurken dikkat edilmesi gereken pek çok teknik unsur bulunmaktadır.

Bunlar:

- Grup Büyüklüğü: Genellikle 6-12 kişi arası ideal kabul edilir. Bu sayı, grup içi etkileşimi mümkün kılacak düzeyde olmalı ama kontrolü zorlaştıracak kadar kalabalık olmamalıdır.
- Görüşme Sıklığı ve Süresi: Haftalık ya da **iki haftada** bir yapılan, 60–90 dakikalık oturumlar genellikle etkili bulunur.
- Grubun Süresi: Grup süresi, hedefe bağlı olarak değişebilir. Tek oturumluk bilgilendirme gruplarından, birkaç ay süren derinlemesine grup terapilerine kadar geniş bir yelpazede planlama yapılabilir.
- Açık ya da Kapalı Grup: Açık gruplarda yeni üyeler süreç içinde katılabilirken, kapalı gruplarda baştan belirlenen üyelerle devam edilir.
- Demografik Özellikler: Yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi gibi faktörler grup kompozisyonunu etkiler. Çok heterojen gruplar yönetilmesi güç olabilir.
- Mekân ve Zaman Planlaması: Ulaşılabilir, güvenli, mahremiyet sağlayan, iyi aydınlatılmış ve fiziksel koşulları uygun mekânlar tercih edilmelidir.

4. Üyelerin Gruba Yönlendirilmesi

- Ön değerlendirme süreci tamamlandığında ve grup yapısı netleştğinde, üyelerin gruba resmi olarak davet edilmesi gerekir. Bu süreç, genellikle ilk oturumda yapılan tanıtım ya da bireysel yönlendirme görüşmeleriyle başlatılır.
- Üyelerin gruba istekle ve hazırlıklı katılması için bilgilendirme yapılmalı, grup amacı, süreci ve kuralları açık bir şekilde anlatılmalıdır. Gerektiğinde yazılı davet ve bilgilendirme formları hazırlanabilir.

5. Grup Ortamını Hazırlama

- Grup sürecinin sağlıklı yürümesi için fiziksel, mali ve lojistik düzenlemeler yapılmalıdır:

5.1 Fiziksel Ortam

- Grup oturumları için belirlenen alanın yeterli büyüklükte, ses yalıtımı olan, rahat oturma düzenine sahip, dikkat dağıtıcı unsurlardan arındırılmış olması gerekir.

5.2 Mali Kaynaklar

- Grup sürecinde kullanılacak malzemeler (yazı tahtası, kırtasiye, broşür, kahve-su ikramı vb.) için küçük de olsa bir bütçe gerekebilir. Bu kaynakların temini sürece katkı sağlar.

5.3 Özel Düzenlemeler

- Engelli üyelerin erişimini kolaylaştıracak fiziksel düzenlemeler, mahremiyet gerektiren özel gruplar için perde, ses yalıtımı gibi hazırlıklar planlama aşamasında göz önünde bulundurulmalıdır.

6. Grup Süresi ve İçerik Planlaması

- Grubun süresi, hedefe bağlı olarak belirlenmeli ve gerçekçi olmalıdır. Bazı gruplar tek oturumluk bilgilendirme amaçlı olabilirken, bazıları aylarca sürecektir psikososyal gelişim grupları olabilir.
- İçerik ise sadece sözel paylaşımı değil; yazılı etkinlikler, rol oynama, beden dili, grup egzersizleri gibi sözsüz öğeleri de kapsamalıdır. İçeriğin çeşitliliği, grup üyelerinin aktif katılımını ve öğrenmesini kolaylaştırır.

Müdahale Süreci I – Görev Grupları Türleri ve Özellikleri

1. Küçük Grupların Yaşam Alanları

- Küçük gruplar, yaşamın her alanında karşımıza çıkan, bireylerin birbirleriyle doğrudan ilişki kurduğu, ortak amaçlar doğrultusunda bir araya geldikleri sosyal yapılardır. Aile, okul, iş yaşamı, serbest zaman aktiviteleri gibi pek çok alanda oluşabilen küçük gruplar, toplumsal yaşamın temel örgütlenme birimlerindendir.
- Her küçük grup, belirli bir bağlama, kültüre, ihtiyaca ve amaca göre şekillenmekte; üyeler arasındaki iletişim, etkileşim ve rol paylaşımı açısından farklılaşmaktadır.

2. Görev Grupları: Tanım ve İşlev

- Görev grupları, belirli bir amaca ulaşmak, bir sorunu çözmek, bir süreci planlamak ya da yönetsel işlevleri yerine getirmek üzere oluşturulan, çoğunlukla profesyonel ve kurumsal bağlamda ortaya çıkan küçük gruplardır.
- Bu gruplar kalıcı olabileceği gibi, belirli bir hedef tamamlandıktan sonra dağılan geçici yapılar da olabilir. Görev gruplarında bireylerin kendilerini ifade etme düzeyi, görev yapısına ve grup dinamiklerine bağlı olarak değişiklik gösterebilir.

3. Görev Gruplarının Alt Türleri

3.1 Yönetim Kurulları

- Yönetim kurulları; vakıf, dernek ya da kurumsal yapılar içinde örgütün genel politikalarının belirlendiği, karar alma mekanizmalarının işlediği ve denetim işlevinin yürütüldüğü yasal birimlerdir. Bu kurulların görev ve yetkileri yasal düzenlemelerle tanımlanmıştır.
- Kurumsal hedeflerin planlanmasında, bütçenin onaylanmasında ve stratejik kararların alınmasında etkin rol oynarlar.

3.2 Görev Güçleri

- Görev güçleri, belirli bir konu üzerinde çözüm üretmek ya da öneri geliştirmek üzere geçici olarak oluşturulan uzmanlık temelli gruplardır. Görev tamamlandığında bu gruplar dağılır. Uygulamada bu tür gruplara kriz dönemlerinde sıkça başvurulur.

3.3 Komiteler ve Komisyonlar

- Komiteler; kurumun belirli işlevlerini yürütmek üzere kalıcı veya geçici olarak yapılandırılmış alt gruplardır. Bu gruplar zaman zaman kurumun ihtiyaçlarına odaklanırken, bireysel müracaatçıların ihtiyaçlarıyla çatışabilir.
- Komiteler genellikle kendi iç işleyiş kurallarını belirler ve üyeler arasında hiyerarşik bir yapı oluşabilir. Bu nedenle, grup dinamiği açısından dikkatli yönetilmeleri gerekir.

3.4 Yasama Kurulları

- Yasama kurulları, seçimle göreve gelen temsilcilerden oluşur ve yasal düzenlemeleri oluşturmak, kamu politikalarını belirlemek, bütçe tahsislerini onaylamak gibi görevleri yerine getirir. Sosyal hizmet uygulamalarıyla doğrudan ilişkili yasa ve yönetmelikler, bu kurullar tarafından kararlaştırılır.

3.5 Personel Toplantıları

- Kurum içinde yer alan çalışanların, belirli aralıklarla bir araya gelerek bilgi paylaşımı yaptığı, sorunları ele aldığı ve kurumsal koordinasyonu sağladığı düzenli toplantılardır. Bu gruplar, hizmet kalitesinin artırılması ve ekip içi iş birliğinin geliştirilmesi açısından önem taşır.

3.6 Multidisipliner Ekipler

- Multidisipliner ekipler, farklı meslek disiplinlerinden gelen uzmanların, aynı müracaatçıya ilişkin görüşlerini paylaşmak ve müdahale planı oluşturmak amacıyla oluşturduğu gruplardır.
- Örneğin gelişimsel bozukluğu olan bir çocuğa yönelik ekip; sosyal hizmet uzmanı, çocuk psikoloğu, özel eğitim öğretmeni, hemşire ve aile danışmanından oluşabilir. Bu ekipler, farklı bakış açılarının birleşmesiyle bütüncül müdahaleler planlar.

3.7 Vaka Konferansları

- Vaka konferansları; bir müracaatçının durumunun çeşitli uzmanlar tarafından ele alındığı, sorunların, müdahale planlarının ve vaka seyrinin tartışıldığı toplantılardır. Genellikle sosyal hizmet kurumlarında, adli kurumlarda veya hastanelerde gerçekleştirilir.
- Bu tür grup çalışmaları, karar sürecinin daha şeffaf, işbirlikçi ve çok boyutlu yürütülmesini sağlar.

Müdahale Süreci II – Tedavi Grupları ve Türleri

1. Tedavi Grupları: Tanım ve Temel İşlev

- Sosyal hizmet uygulamalarında kullanılan tedavi grupları, üyelerin duygusal, psikolojik ve toplumsal gereksinimlerini merkezine alan, değişim ve iyileşme odaklı gruplardır. Bu grupların temel amacı, bireylerin yaşadığı sorunları grup süreci içinde paylaşımlarına, anlamlandırmalarına ve çözüm yolları geliştirmelerine yardımcı olmaktır.
- Tedavi grupları, psikolojik destek sağlama, davranış değişimi oluşturma, içgörü kazandırma ve sosyal işlevselliği artırma gibi amaçlarla kullanılır. Bu gruplar, yapılandırılmış bir çerçevede yürütülür ve genellikle uzman liderliğinde işlev görür.

2. Tedavi Gruplarının Beş Temel Türü

2.1 Gelişme (Gelişimsel) Grupları

- Gelişme gruplarının amacı, her bir üyenin kişisel gelişimini desteklemek ve teşvik etmektir. Bu tür gruplar; bireyin kendisini daha iyi tanımasını, güçlü yönlerini fark etmesini, içgörü kazanmasını ve yaşamındaki anlamlı yönleri derinleştirmesini sağlar.

- Bu gruplarda bireysel farkındalık, değerler, hedef belirleme, özgüven geliştirme ve yaşam becerileri gibi alanlarda bireylere destek verilir. Grup ortamı, bireyin kendini keşfetmesi için güvenli ve destekleyici bir alan sunar.

2.2 Terapi (Psikoterapi) Grupları

- Terapi grupları; ciddi duygusal, davranışsal ya da kişisel sorunları olan bireylerden oluşur. Bu grupların liderliğini yapmak, yüksek düzeyde uzmanlık, psikoterapi eğitimi, grup dinamiklerine hâkimiyet ve insan davranışlarını anlama becerisi gerektirir.
- Terapi gruplarında bireyler, yaşadıkları travmalarla yüzleşir, bastırılmış duygularını ifade eder, içsel çatışmalarını keşfeder ve alternatif davranışlar geliştirmeye yönlendirilir. Bu tür gruplar genellikle uzun süreli ve yapılandırılmış programlara dayanır.

2.3 Eğitim Grupları

- Eğitim grupları, bireylere kendileri ya da yaşadıkları toplumsal sorunlar hakkında bilgi kazandırmayı amaçlayan gruplardır. Psikoeğitim programları, ebeveyn eğitimleri, ergenlik eğitimi ya da stres yönetimi kursları bu kapsamda değerlendirilebilir.
- Bu gruplar, yalnızca bilgi sunmakla kalmaz; aynı zamanda bireylerin öğrendiklerini günlük yaşamda uygulayabilecekleri beceriler kazanmalarını da hedefler. Etkinlikler, sunumlar, grup tartışmaları ve alıştırmalar gibi yöntemlerle desteklenir.

2.4 Sosyalleştirme Grupları

- Sosyalleştirme grupları, bireylerin sosyal becerilerini geliştirmek, toplumsal normlara uyum sağlamak ve sosyal ilişkilerde daha işlevsel hale gelmek amacıyla oluşturulur. Özellikle sosyal geri çekilme, uyum zorluğu, özgüven eksikliği yaşayan bireyler için etkilidir.
- Grup üyeleri; iletişim becerileri, çatışma çözme, duyguları ifade etme ve sınır koyma gibi temel sosyal becerileri bu grup ortamında deneyimleyerek öğrenir. Grup süreci, bireyin toplumsal kabul görmesini ve yaşam kalitesini artırmasını destekler.

2.5 Destek (Kendine Yardım) Grupları

- Destek grupları, belirli bir yaşantıyı, travmayı ya da yaşam koşulunu paylaşan bireylerin bir araya gelerek deneyimlerini paylaştıkları ve birbirlerine duygusal destek sundukları yapılardır. Örnekler arasında; yas süreci, boşanma, kronik hastalık ya da bağımlılıkla baş etme grupları yer alabilir.
- Bu tür gruplar çoğu zaman profesyonel liderlik gerektirmese de, rehberli yürütüldüğünde daha etkili olabilir. Katılımcılar, yalnız olmadıklarını hisseder, empati geliştirir ve baş etme stratejilerini güçlendirir.

3. Grup Liderliğinde Temel Gereksinimler

Tedavi gruplarına liderlik edecek sosyal hizmet uzmanı veya grup danışmanı aşağıdaki beceri ve donanımlara sahip olmalıdır:

- İnsan davranışını anlamaya yönelik kuramsal bilgi,
- Grup dinamiklerini yönetme becerisi,
- Güvenli ve kapsayıcı bir grup ortamı oluşturabilme yetkinliği,
- Krize müdahale ve etik karar verme becerisi,
- Gözlem, aktif dinleme, empati ve yansıtma tekniklerini etkili kullanma.

Müdahale Sürecini Değerlendirme I – Son Değerlendirme ve Etkililik Analizi

1. Değerlendirme Kavramı

- Değerlendirme, sosyal hizmet uzmanının grup çalışması sürecinde uyguladığı müdahalenin amaca ulaşip ulaşmadığını ortaya koymak amacıyla gerçekleştirdiği sistematik bir araştırma sürecidir. Değerlendirme yalnızca sonuçlara bakmak değil, sürecin kendisini ve uygulayıcının mesleki performansını da analiz etmeyi içerir.
- Bu süreç, sosyal hizmet uzmanına hem mesleki güven hem de uygulama becerilerini geliştirme fırsatı sunar. Aynı zamanda, daha etkili bir hizmet sunabilmek için hangi alanlarda eksikliklerin bulunduğunu fark etmesini sağlar.

2. Değerlendirmenin Amaçları

- Uygulanan sosyal hizmet müdahalesinin etkili olup olmadığını ortaya koymak.
- Sosyal hizmet uzmanının mesleki becerilerini geliştirmesine katkı sağlamak.
- Grup süreci boyunca karşılaşılan engellerin ve sınırlılıkların neler olduğunu analiz etmek.
- Uzmanın mesleki doyumunu ve toplum nezdindeki mesleki sorumluluğunu pekiştirmek.

- Gelecekteki uygulamalara veri sağlamak üzere sistemli bilgi üretmek.

3. Değerlendirme Bir Araştırma Sürecidir

- Değerlendirme, planlı bilgi toplama ve analiz etme adımlarını içeren bilimsel bir süreçtir. Tıpkı araştırma süreçlerinde olduğu gibi, değerlendirmenin ilk adımı da açık ve ölçülebilir amaçların belirlenmesidir.
- Bu amaçlar doğrultusunda; hangi alanda, kim için, hangi ölçütlere göre değerlendirme yapılacağı netleştirilir. Örneğin: "Grup üyeleri belirlenen hedeflere ulaşabildi mi?", "Grup süreci planlandığı şekilde işledi mi?" gibi sorular değerlendirme tasarımının temelini oluşturur.

4. Son Değerlendirme Sürecinde Kayıtların Kullanımı

- Son değerlendirme yapılırken grup süreci boyunca tutulan süreç kayıtları, bireysel değerlendirme formları, gözlem notları ve grup lideri raporları kullanılır.
- Bu kayıtlar sayesinde hem grubun işleyişi hem de üyelerin grup sürecinden nasıl etkilendikleri sistematik şekilde analiz edilebilir. Aynı zamanda grup liderinin katkı düzeyi de değerlendirmenin bir parçasıdır.

5. Süreç Kayıtları ve Bireysel Özetler

- Süreç kayıtları, her bir oturumun ayrıntılarını (tartışılan konular, üyelerin katılımı, grup dinamikleri) içerir. Bu veriler hem bireysel hem grup düzeyinde değerlendirmeler için kullanılır.
- Bireysel özetler, her bir grup üyesi hakkında süreç boyunca edinilen gözlemlerden ve değerlendirme verilerinden elde edilen bireysel gelişim analizlerini içerir. Bu sayede grup çalışmasının birey üzerindeki etkisi somutlaştırılır.

6. Son Değerlendirmede Ölçümlerin Kullanılması

- Grup üyelerinin elde ettiği kazanımlar; ön test-son test uygulamaları, gözlem formları, memnuniyet anketleri gibi ölçme araçlarıyla değerlendirilebilir.
- Kullanılacak ölçüm araçlarının bilimsel geçerliliğe sahip olması ve gruba özgü yapılandırılması önemlidir. Ancak bu araçlar, değerlendirme sürecinde yardımcı rol oynar; mutlak yargı oluşturmazlar.

7. Etkililik Çalışmaları

- Yapılan araştırmalar, gruplarla sosyal hizmet çalışmalarının genel olarak etkili olduğunu göstermektedir. Ancak bu etkililiğin sürdürülebilirliği, uygulamanın kalitesi ve takip süreçleriyle doğrudan ilişkilidir.
- Bu nedenle değerlendirme, sadece grup süreci sona erdiğinde değil; sürecin farklı aşamalarında periyodik olarak yapılmalıdır.

8. Grup Üyelerinin Değerlendirilmesi

- Grup üyelerinin gelişimi, grup sürecine katılım düzeyi, hedeflerine ulaşmadaki başarıları ve edindikleri beceriler değerlendirme kapsamına alınır.
- Özellikle "grup süreci bireyin yaşamında ne gibi değişimler yarattı?" sorusuna yanıt aranır. Gözlemler, bireysel değerlendirme formları ve üyelerin kendi öz değerlendirmeleri bu sürece katkı sağlar.

9. Grup Sürecinin Üyelerce Değerlendirilmesi

Değerlendirme yalnızca uzmanın değil, grup üyelerinin de süreci nasıl deneyimlediğini anlamaya yönelik olmalıdır. Bu kapsamda şu tür sorulara yanıt aranabilir:

- "Grup süreci ne derece kapsayıcıydı?"
- "Yeni üyeler gruba nasıl entegre edildi?"
- "Grup toplantılarının yapısı esnek miydi, yapılandırılmış mıydı?"
- "Grup liderinin rolü ve yaklaşımı üyelerin gelişimini nasıl etkiledi?"

Müdahale Sürecini Değerlendirme II – Grup Liderinin ve Sürecin Değerlendirilmesi

1. Grup Liderinin Değerlendirilmesi: Neden Gereklidir?

- Sosyal hizmet uzmanı, grup çalışmasının yalnızca yöneticisi değil, aynı zamanda süreçte etkin biçimde rol alan bir etkileşim aracıdır. Bu nedenle grup süreci sonunda liderin kendi katkısını, müdahalelerini, ilişkilerini ve yöntemlerini değerlendirmesi, profesyonel gelişim açısından temel bir adımdır.
- Grup liderinin kendini değerlendirmesi, hem sürecin kalitesini artırmakta hem de mesleki etik açısından sorumluluk bilinci geliştirmesine katkı sağlamaktadır.

2. Grup Lideri Olarak Sosyal Hizmet Uzmanının Üyelerce Değerlendirilmesi

Grup süreci sonrasında sosyal hizmet uzmanı aşağıdaki sorular doğrultusunda kendini değerlendirmelidir:

- Grupta ne kadar aktif bir rol üstlendim?
- Müdahalelerim yerinde ve zamanında mıydı?
- İletişim sorunları ile karşılaştım mı, nasıl çözdüm?
- Üyelerin dirençleriyle nasıl başa çıktım?

- Bütün grup üyelerine karşı kabul edici ve kapsayıcı mıydım?

Bu sorulara verilen samimi yanıtlar, grup liderinin gelecekteki uygulamalarını daha etkili ve etik temelli yürütmesine imkân tanır.

3. Değerlendirme Kapsamındaki Aşamalar

3.1 Planlama Aşaması

Grup lideri, grubun amaçlarını belirlerken üyelerin ihtiyaçlarını ne derece doğru analiz ettiğini sorgulamalıdır:

- Üyelerin neyi başarmasına yardımcı olmak istedim?
- Grup amaçları ile bireysel amaçlar arasında uyum sağladım mı?
- Gerekli durumlarda grup amaçlarını tekrar gözden geçirdim mi?

3.2 Başlangıç Aşaması

Grup ortamının başlangıcında şu sorulara odaklanılmalıdır:

- Grup atmosferi üyelerin güvenli ve açık katılımına uygun muydu?
- Grup üyelerini sürece alıştırmak için ne gibi yöntemler kullandım?
- Katılım düzeyi nasıl şekillendi?

3.3 Devam Eden Değerlendirme

Grup süreci boyunca hem bireysel hem de grup düzeyinde gelişmeler gözlemlenmelidir:

- Her üyenin ihtiyaçlarını ve güçlü yönlerini ne kadar doğru fark ettim?
- Grup içindeki işlevsel sorunlara ne derece duyarlıydım?
- Süreçteki gelişmeleri yeterince analiz edip müdahale ettim mi?

4. İlişki Kalitesinin Değerlendirilmesi

Grup lideri her üye ile kurduğu ilişkinin kalitesini gözden geçirmelidir:

- Empati düzeyim yeterli miydi?
- Üyelere karşı koşulsuz kabul ve anlayış gösterdim mi?
- Transferans (üyeden lidere yansıyan duygular) ve karşıt transferans (liderin üyeye yönelik duyguları) süreçlerini fark edip yönettim mi?
- Etik ilkelere sadık kaldım mı?

5. Müdahale Kategorilerinin Kullanımı

Sosyal hizmet uzmanı, müdahale çeşitliliğini doğru ve zamanında kullanıp kullanmadığını değerlendirmelidir:

- Üyelerin ihtiyaçlarını ve hazır bulunuşluk düzeylerini göz önünde bulundurdum mu?
- Destekleme, yapılandırma, açıklığa kavuşturma, yüzleştirme, eğitim verme, yorumlama gibi teknikleri dengeli bir biçimde kullandım mı?

6. Grup Yapısı ve Etkileşimsel Süreçlerin Yönetimi

Grup lideri, grup içi etkileşimleri yönlendirme ve yapıyı etkin biçimde yönetme açısından da kendini sorgulamalıdır:

- Grup üyelerinin karar alma ve faaliyetlere katılım düzeyini ne ölçüde destekledim?
- Grup normlarının üyeler tarafından içselleştirilmesine nasıl katkı sağladım?
- Grup içi güç dengeleri, çatışmalar ve dayanışma süreçlerini nasıl yönettim?

Müdahale Sürecini Sonlandırma ve İzleme

1. Grup Sürecinin Sonlanması: Genel Tanım

- Her grup çalışması, planlandığı şekilde ya da çeşitli nedenlerle bir sonlanma noktasına ulaşır. Bu aşamaya sonlandırma veya ayrılma aşaması denir. Grup müdahalesinin bu evresi, sadece idari bir kapanış değil, aynı zamanda psikososyal bir süreçtir.
- Bu aşamada, grup üyeleri arasında duygusal tepkiler gelişebilir. Grup sürecinde oluşturulan bağların çözülmesi; kayıp, üzüntü, hatta öfke gibi duygulara yol açabilir. Grup lideri, bu duyguları fark etmeli ve üyelerin sürece sağlıklı şekilde veda etmelerine yardımcı olmalıdır.

2. Başarılı Bir Grubun Sonlandırılması

- Başarılı grup, üyelerin ve grubun genel amaçlarına ulaştığı ve olumlu değişimlerin gözlemlendiği gruptur.
- Böyle bir grubun sona erdirilmesi, üyeler arasında genellikle hoşluk ve üzüntü karışımı duygular yaratır. Bireyler, grup içinde edindikleri kazanımları sürdürme arzusu taşısa da ayrılığın getirdiği eksiklik hissi de yaşayabilir.
- Grup lideri, bu duyguların ifade edilmesine izin vermeli ve üyelerin grup dışındaki yaşamlarına geçiş sürecini kolaylaştırmalıdır.

3. Başarısız Bir Grubun Sonlandırılması

Başarısız grup, grubun ve üyelerin hedeflerine büyük ölçüde ulaşamadığı, ilerleme kaydedilemeyen, verimsiz ya da işlevsiz olarak sonlanan gruptur.

Bu gruplarda sonlandırma süreci çoğunlukla zorlu ve yoğun duygusal tepkilerle geçer:

- Kızgınlık
- Hayal kırıklığı
- Hüsrân
- Umutsuzluk
- Suçluluk
- Günah keçisi arayışı
- Suçlama
- Kayıtsızlık

Grup lideri, bu duyguları bastırmak yerine yapılandırılmış biçimde ifade edilmesini sağlamalı; başarısızlığın nedenlerini analiz ederek gelecekteki müdahaleler için ders çıkarmalıdır.

4. Grup Üyesinin Ayrılması Durumunda Sonlandırma

- Bir bireyin gruptan ayrılması, grup devam etse bile o birey için grup sürecinin sonlanması anlamına gelir.

Üye şu nedenlerle ayrılabilir:

- Grup sürecine güvenini kaybetmiş olabilir.
- Grup ya da kendisinin hedeflere ulaşamayacağına inanabilir.
- Kendi kişisel şartları nedeniyle katılımını sürdüremeyebilir.

Bu gibi durumlarda grup lideri hem ayrılan bireyle hem de grupta kalan üyelerle ayrı ayrı görüşerek süreci sağlıklı şekilde tamamlamaya çalışmalıdır.

5. Havale Nedeniyle Sonlandırma

- Bir grup üyesinin başka bir uzmana, farklı bir gruba ya da kuruma yönlendirilmesi durumudur. Havale (sevk), genellikle grup lideri ve üye arasında planlı bir değerlendirme sonucunda yapılır.

Sebepler şunlar olabilir:

- Üyenin ihtiyacının grup çalışmasının sınırlarını aşması.
- Yoğun bireysel terapi gerektirmesi.

- Grup ortamına uygunluk göstermemesi.

Bu süreç, hassasiyetle yürütülmeli, üyenin ihtiyaçları ön planda tutulmalıdır.

6. Sosyal Hizmet Uzmanının Ayrılması Nedeniyle Sonlandırma

- Grup lideri olan sosyal hizmet uzmanı; iş değişikliği, başka görevlendirme, sağlık ya da ailevi nedenlerle gruptan ayrılmak durumunda kalabilir.
- Bu durum, hem uzman hem de grup üyeleri için zorlayıcıdır. Duygusal bağlar nedeniyle kopuş süreci karmaşık olabilir.

Bu nedenle grup lideri ayrılma kararı netleştğinde:

- Üyeleri zamanında bilgilendirmeli,
- Duygusal tepkilere alan tanınmalı,
- Mümkünse yeni liderle geçiş sürecini kolaylaştırmalıdır.

7. Sonlandırma Aşamasının Psikososyal Özellikleri

- Sonlandırma, sadece fiziksel olarak bir ayrılık değil; aynı zamanda psikolojik bir geçiş dönemidir.

Bu süreçte:

- Erken dönem kayıplar, bağımlılık duyguları, geleceğe dair belirsizlikler yeniden canlanabilir.
- Ancak aynı zamanda memnuniyet, başarıma hissi, kazanım farkındalığı gibi olumlu duygular da yaşanır.

Grup lideri bu duyguları tanıyıp yapılandırmalı, grubun kapanışını anlamlı ve destekleyici bir şekilde tamamlamalıdır.